איז אַן ענין פון למעלה מטעם ודעת, וואָס דוגמתו למטה איז דער ענין פון גורל.

י. וויבאַלד אַז מען האָט דאָס אונז דערציילט, און תורה איז אייביק פאַר יעדער צייט און יעדער אָרט, איז דער ענין נוגע אונז ביחוד.

יעדער איינער האָט אַן ענין מיוחד וואָס איז שייך צו אים בפרט, און ניט קוקנדיק אויף די העלמות והסת־רים וואָס ער האָט אין דעם ענין, יאדרבה, כנ"ל, וויבאַלד ער זעט אַז אין דעם שטעלט זיך דער יצר הרע, די וועלט, גאָר שטאַרק אַנטקעגן, דאַרף ער זיך משתדל זיין מער און מער דאָס צו טאָן, ווילע דער ענין איז שייך צו אים ביחוד און דורך דעם ענין וועט זיין אַ המשכה ועלי' אויך אין זיינע איבעריקע ענינים.

(משיחת ט"ז תמוז, תשי"ב)

פרשת מטות ומסעי

א. עס שטייט אלה מסעי בני ישר־אל אשר יצאו מארץ מצרים, מסעי לשון רבים, ד. ה. אַז עס זיינען גע־ווען אַ סך מסעות דורך וועלכע די אידן זיינען אַרויס פון מצרים. איז באַוואוסט אויף דעם די קשיא, די אידן זיינען דאָך אַרויס פון מצרים מער ניט ווי מיט איין מסע, דער מסע פון רעמסס קיין סוכות (די איבעריקע מסעות זיינען דאָך געווען שוין נאָך דעם ווי די אידן זיינען אַרויס פון מצרים), היינט פאַרוואָס שטייט מסעי לשון רבים?

אויך דאַרף מען פאַרשטיין דעם ענין פון די מ"ב מסעות וועלכע זיינען געווען זינט די אידן זיינען אַרויס פון מצרים ביז זיי זיינען געקומען קיין ארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה. וואָרום באַלד מיטן ערשטן מסע, ווי זיי זיינען נאָר אַרויס פון מצרים, לשון מצרים וגבולים, איז דאָס דאָך שוין מרחב. ווי מען גייט נאָר אַרויס פון מיצר געפינט מען זיך במילא במקום המרחב — היינט וואָס גיט צו דער ענין פון די מ"ב מסעות אין דער זאַך פון מרחב?

נאָר דער ענין אין דעם איז, אַז אין מצרים ומרחב זיינען פאַראַן כמה וכמה מדריגות; דאָס וואָס לגבי אַ נידעריקערער מדריגה הייסט מרחב, איז לגבי אַ העכערער מדריגה הייסט עס נאָך מצרים, ביז מען קומט צו צום אמת'ן מרחב, צום לעצטן מסע, על ירדן יריחו, וואָס דאָס גייט אויף משיח'ן דמורח ודאין [1]. ביז דעמאָלט, איז הגם אַז לגבי נידעריקער איז דאָס אַן ענין פון מרחב, אָבער לגבי העכער איז דאָס מצרים.

און דאָס איז דער ענין פון די מ"ב מסעות וועלכע זיינען געווען פון מצרים, ביז ארץ טובה ורחבה. מיטן ערשטן מסע, איז הגם אַז מען איז שוין אַרויס פון מצרים און אַריין — במילא — אין מרחב, איז אָבער לגבי אַ העכערער מדריגה איז דאָס

1) סנהדרין צג, ב. לקוטי תורה במדבר פה, ג.

נאָך אַן ענין פון מצרים, דערפאַר דאַרף זיין נאָך אַ מסע אויף אַרויס־גיין אויך פון דעם מצרים. און דאָס איז דער לשון אלה מסעי (לשון רבים) גו׳ אשר יצאו מארץ מצרים, וואָרום אויך דער ענין פון די איבע־ריקע מסעות איז צו אַרויסגיין פון מצרים, ביז מען קומט צו צום ירדן יריחו, דער תכלית העילוי.

ב. תורה איז דאָך אַ נצחית בכל דור ודור, ובפרט דער ענין פון יציאת מצרים, וואָס עס שטייט [2] אויף דעם: חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים, איז דאָס אַ הוראה אין עבודה, אַז אויך בשעת מען האָט שוין גע׳פועל׳ט ביי זיך אַן עבודה שלמעלה מטעם ודעת, למעלה ממדידה והגבלה, וואָס דער־מיט איז מען אַרויס אויך פון מצרים דקדושה, איז דאָס נאָך ניט גענוג, וואָרום לגבי העכער איז דאָס נאָך אַלץ מצרים, במילא דאַרף מען ווײ־טער אַרבעטן און ווייטער גיין.

מען וועט דאָס פאַרשטיין אויך פון דעם ענין פון עבודת התפלה. וואָס דאָס — עבודת התפלה — איז עבודת האדם, ווי עס איז באַוואוסט דער אונטערשייד [3] צווישן תורה און תפלה, אַז תורה איז מלמעלה למטה, און תפלה איז עבודת האדם מלמטה למע־לה, אַ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה [4], וואָס מען גייט מלמטה למעלה, אַרויסגיין פון מקום המיצר למקום המרחב.

איז דאָך ידוע אַז אין תפלה זיינען פאַראַן כמה וכמה עליות, וואָס מיט יעדער עלי׳ גייט ער אַרויס פון זיין פריערדיקן מצב, און פונדעסטוועגן איז דאָס ניט גענוג, און מען דאַרף גיין העכער און העכער.

די ערשטע עבודה איז די הכנה צום דאַוונען: אַזוי ווי ער גייט דאָך דאַוונען צום אויבערשטן הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית, און ער — דער אדם — געפינט זיך דאָך אין אַ גוף ונפש הבהמית, ובפרט כשמלוכלך על ידי החטא, איז ווי זאָל ער זיך שטעלן דאַוונען? מוז ער זיך פריער באַפרייען פון אַלע זיינע ענינים, און פון דיין גאַנצער מציאות, און דאַן שטעלן זיך דאַוו־נען.

דאָס אַליין, דער שטעלן זיך דאַוו־נען, נאָך איידער ער דאַוונט, נאָך איידער ער האָט אָנגעהויבן זאָגן הודו, אָדער מה טובו, נאָר דאָס אַליין וואָס ער טוט אָן דעם גאַרטל און שטעלט זיך דאַוונען, דערמיט אַליין גייט ער דאָך אַרויס פון זיינע ענינים, און ער ווערט מזוכך, דאָס הייסט, ער גייט אַרויס פון זיינע מצרים וגבולים.

— דערמיט וועט מען אויך פאַר־שטיין, וואָס עס שטייט אויך אין נגלה דתורה, אַז קודם התפלה יפנה ויטול ידיו [5], יפנה מיינט, אַרויסנעמען פון זיך די פסולת שבגלוי ושבפנימיות; נאָך דעם איז יטול ידיו, אַרויסנעמען די טומאה, וואָס עס איז נאָר אַן ענין פון מקיף, אין פנימיות איז דאָ

---

2) פסחים פרק עשירי משנה ה. תניא פרק מז.

3) אגרת התשובה פרק י. תורה אור א, ג. ספר המאמרים ה׳תש״ח עמוד 80.

4) זהר חלק א רסו, ב. חלק ג שו ב. תיקוני זהר תיקון מה.

5) ברכות טו, א. שלחן ערוך אדמו״ר הזקן מהדו״ק סימן ב סעיף ח.

גאַרנישטאָ⁶), איז אויך פון דעם דאַרף מען פטור ווערן פאַרן דאַווענען —

פונדעסטוועגן איז ער דערמיט אַליין נאָך ניט יוצא, ערשט דעמאָלט דאַרף ער זיך שטעלן דאַווענען, אָנהויבן זאָגן הודו, וואָס דעמאָלט גייט ער אַרויס אויך פון דער מציאות ווי ער שטייט נאָך זיין הכנה צום דאַווענען, וואָס לגבי העכער איז דאָס נאָך אַ מיצר וגבול; גייט ער אַרויס אויך פון דעם מיצר אל מקום המרחב.

און אַזוי אויך אין תפלה גופא זיינען פאַראַן כמה וכמה עליות, וואָס בכל־לות טיילט זיך דאָס אויף ד׳ שלי־בות⁷) (די עליות זיינען על ידי שם מ״ב כידוע), וואָס יעדער מדריגה לגבי דער העכערער איז נאָך אַלץ אַן ענין פון מיצר וגבול.

ביז מען קומט צו צו שמונה עשרה, וואָס דאָרטן איז דער תכלית העילוי, ער גייט אַרויס אינגאַנצן פון זיין מציאות (וועלכע ס׳זאָל נישט זיין, אויך פון אַ מציאות וואָס איז אויס־געאיידלט על ידי עבודתו בכל המד־ריגות הקודמות), און ער שטייט בבי־טול במציאות כעבדא קמי׳ מארי׳, אַז ער איז גאַרניט קיין מציאות, און זאָגט: אד׳ שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, דער אויבערשטער זאָל עפענען מיינע ליפן און איך וועל ניט מער ווי נאָכזאָגן⁸).

ג. וואָס דערפאַר זעט מען אַז אין שמונה עשרה זיינען פאַראַן צוויי ענינים הפכים: א) ביטול בתכלית; ער איז גאַרניט קיין מציאות, נאָר כעונה אחרי הקורא, ב) בקשת צרכיו, און ניט נאָר צרכיו הרוחניים, נאָר אויך צרכיו הגשמיים. אין פסוקי דזמ־רה וברכות קריאת שמע וקריאת שמע, איז ניטאָ קיין בקשת צרכיו הגש־מיים (ווייל ער איז אויסגעטאָן פון זיין מציאות כנ״ל). אין שמונה עשרה דוקא איז בקשת צרכיו הגשמיים.

דער ענין איז: מצד תכלית העילוי קען דאָרטן זיין אַ התכללות פון צוויי ענינים הפכים, און ווי מען האָט גערעדט אין מאמר, אַז במקום עליון יותר איז די התכללות ביותר. וואָס דאָס איז אַ מעין פון דעם גילוי דלעתיד, וואָס דעמאָלט וועט זיין וראו כל בשר, אַז ג־טלעכקייט וועט דער־הערט ווערן אויך אין דעם בשר הגשמי, התכללות ב׳ הפכים.

ד. אָבער ניט קוקנדיק וואָס שמונה עשרה איז דער תכלית העילוי, איז אויף מאָרגן, דאַרף מען זיך ערשט שטעלן דאַווענען, אָנהויבנדיק פון דער הכנה לתפלה, דערנאָך הודו, פסוקי דזמרה וכו׳ — וואָרום ווי הויך ער איז ניט צוגעקומען נעכטן, איז דאָס נאָך אַ מיצר לגבי דער מדריגה וואָס ער דאַרף צוקומען היינט.

און אַזוי ווי עס איז אין עבודת

---

6) ועל דרך מ״ש הרמב״ם בהל׳ מקואות פרק יא הלכה יב. במדבר רבה אָנפאַנג פרשת חוקת. און זע לקוטי תורה ויקרא כט, א: חוקה חקקתי גזירה גזרתי, והיינו שבענין הטומאה איז גאַרנישטאָ קיין פסולת וואָס מען זאָל קענען אָנזען, עס איז מער ניט ווי אַן ענין פון חוקה חקקתי כו׳.

7) ספר המאמרים ה׳תש״ח עמוד 80.

8) תהלים נא, יז. אלשיך דאָרט. לקוטי תורה שיר השירים ב, ג. ספר המאמרים תרכ״ז עמוד תלו.

התפלה, אַזוי איז בכללות העבודה. אַ מענטש דאַרף זיין אַ מהלך. אַפילו נאָכן אַרויסגיין לגמרי פון רע און ווי הויך ער איז ניט צוגעקומען, דאַרף ער וויסן אַז עס איז נאָך ניט גענוג, ווייל לגבי אַ העכערער מדרי־גה, האָט ער נאָך אַלץ אַ שייכות צו רע.

— אַ ראי׳ אויף דעם קען ער זיך ברענגען פון דעם וואָס ער זעט נאָך אין אַ זולת די מציאות הרע. עס איז דאָך באַוואוסט דער מאמר הבעל שם טוב נ״ע[9], אַז אַ מענטש זעט רע אין אַ צווייטן, איז אַ באַווייז אַז ער אַליין פאַרמאָגט דעם זעלבן רע, בדקות על כל פנים —

און ער דאַרף אַרויסגיין אויך פון דעם. מען דאַרף האַלטן אין איין טאָן אויף מזכך זיין דעם בשר הגשמי — ניט ברעכן אים דורך תעניתים וסיגופים, נאָר אויסאיידלען אים, ווי עס איז באַוואוסט דער מאמר הבעל שם טוב נ״ע אויפן פסוק[10]) כי תראה חמור שונאך — באַלד ווי ער שטייט אויף אין דערפרי, זאָל ער איינ־שפּאַנען זיין חמור, ד. ה. דעם חומר, וואָס דורך דעם דוקא, קאָן מען צו־קומען צום גילוי דלעתיד, אַז וראו כל בשר, אַז דער בשר הגשמי וועט אַזוי פיל אויסגעאיידלט און אויס־געלייטערט ווערן, ביז ער וועט זען אלקות.

ה. קאָן מען דאָך טענה׳ן ביי זיך, איך האָב גענוג געהאָרעוועט מיט זיך ביז איך בין פטור געוואָרן פון דעם אָפּנעם און גראָבן רע, און איך שטיי שוין אויף אַ הויכער מדריגה, ווער זאָגט עס אַז איך דאַרף ווייטער האָרעווען? עס איז מיר גענוג די מדריגה אין וועלכער איך געפין זיך.

זאָגט מען אים, אַז די אויפגאַבע און דער ענין האדם איז, ער זאָל זיין אַ מהלך און ניט קיין עומד, און יעדער טאָג וואָס דער אויבערשטער גיט אים, דאַרף ער אין אים ממלא זיין זיין תפקיד בעולם, כמ״ש ימים יוצרו ולו אחד בהם[11]).

און דאָס איז די הוראה פון דעם ענין פון די מסעות, מען זאָל זיך קיינמאָל ניט באַנוגענען מיט דער מדריגה ביי וועלכער מען האַלט כנ״ל.

ו. פון דער אַנדער זייט איז די הוראה פון דעם ענין המסעות: אַפילו בשעת מען געפינט זיך בשפל המצב ביותר ובמדריגה פחותה ביותר, זאָל מען זיך קיינמאָל ניט מייאש זיין, וואָרום דורך עבודה קאָן מען אַלע־מאָל אַרויסגיין פון דעם מצב אין וועלכן מען געפינט זיך, און צו־קומען צו די סאַמע העכסטע מדרי־גות.

מען זאָל ניט טראַכטן ביי זיך, וויבאַלד איך געפין זיך אין אַזאַ ני־דעריקן מצב, דידע אינש בנפשי׳, איז אומזיסט מיין גאַנצע האָרעוואַניע — אויף דעם איז די הוראה פון דעם ענין המסעות, אַז אַפילו מיט איין מסע אַליין קאָן מען אַרויסגיין פון מצרים און קומען אין ארץ טובה ורחבה (לגבי זיין איצטערדיקער מד־ריגה, און דורך דעם גיין ווייטער און ווייטער, ביז צום תכלית העילוי).

---

9) זע ספר השיחות קיץ ה׳ש״ת ע׳ 83.

10) שמות כג, ה. זע היום יום כח שבט.

11) תהלים קלט, טז. רשימות הצמח צדק דאָרט. ושם נסמן.

און מה דאָך דעמאָלט, וואָס די אידן זייענדיק אין מצרים זיינען געווען משוקע אין מ״ט שערי טומאה [12], און ס׳איז אויך געווען פאַר מתן תורה, וואָס דעמאָלט איז נאָך געווען די גזירה אַז עס קאָן ניט זיין דער חיבור פון רומי מיט סוריא [13], פונדעסטוועגן, איז דורך די מסעות, זיינען זיי צוגעקומען אל ארץ טובה ורחבה,

מכל שכן איצטער, וואָס ווי נידעריק מען זאָל ניט זיין, איז דאָך די עבודה אַ סך אַ קלענערע, וואָרום עס זיינען געבליבן מער ניט ווי פכים קטנים, ובפרט אַז מען האָט אַ נתינת כח אויף דעם פון מתן תורה שעמד וביטל הגזירה, אַז עס קאָן זיין דער חיבור פון עליונים ותחתונים, ובפרט אַז עס איז פאַראַן דער ענין ההתקשרות פון אַ רבי׳ן מיט חסידים, אַז דער רבי — כ״ק מו״ח אדמו״ר — פאַרבינדט אַ אידן מיט עצמות, איז דאָך אַ ודאי אַז יעדער איד האָט בכוח צו אַרויסגיין פון זיין מעמד ומצב, און צוקומען צו ארץ טובה ורחבה, ביז צום ירדן יריחו, גילוי המשיח דמורח ודאין [14], וואָס דאָס איז דער תכלית המרחב.

ז. לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין די שייכות פון פ׳ מטות ומסעי צו בין המצרים, וואָס אַזוי איז דאָך אויסגעשטעלט געוואָרן די קביעות, אַז מטות ומסעי לייענט מען אַלע מאָל בין המצרים.

וועט מען דאָס פאַרשטיין דערקלערנדיק דעם ענין פון סותר על מנת לבנות, אַז די כוונת הסתירה איז צוליב דעם בנין, אַז נאָך דער סתירה זאָל מען מאַכן נאָך אַ בעסערן בנין, ווי דער מאמר פון בעל שם טוב אויפן פסוק [15] ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, אַז דורך דער עת צרה גופא, קומט מען צו צו אַ ישועה, וואָס דאָס איז דאָך אַן ענין פון התכללות פון צוויי ענינים הפכים. דערפאַר לייענט מען דעמאָלט פ׳ מטות־ומסעי, וואָס מטות איז דער ענין פון התכללות, ווי דערקלערט אין מאמר וואָס מען האָט געזאָגט פריער, און דער ענין פון מסעי איז דאָך — אַרויסגיין פון בין המצרים, און אַז אין יעדער מדריגה אין וועלכער מען שטייט, דאַרף מען ניט נתפעל ווערן, און אדרבה פון דער צרה גופא איז יושע, אַז מען וועט צוקומען צו ירדן יריחו.

און דאָס איז אויך דער ענין פון מנחם אב, אַ לשון פון נחמה. וואָרום באמת איז דאָך אַלץ לטובה, ווי דער משל פון אַ פאָטער וועלכער שלאָגט זיין קינד, וואָס ער איז אויסן זיין טובה. און בשעת מען איז זיך מתבונן אין דעם, זעט מען ווי באמת איז דאָס טוב, און ניט נאָר וואָס מען זעט עס בעיני השכל, נאָר דורך דעם קומט עס אַראָפּ אויך אַז מען זעט דאָס מיט די פליישיקע אויגן — אַז עס ווערט טוב הנראה והנגלה, על דרך ווי ביי די וואָס האָבן געהאַלטן ביי דער דרגא פון גם זו

12) זהר חדש אָנפאַנג פרשת יתרו. תיקוני זהר תיקון לב.

13) שמות רבה פרשה יב, ג.

14) זע הערה 1.

15) ירמי׳ ל, ז. ספר המאמרים אידיש עמוד 55.

לטובה[16]), כל מה דעביד רחמנא לטב עביד[17]) — איז דאָס אַלץ געוואָרן בפועל. עס דאַרף טאַקע זיין דער ורחץ ה' את צואת בנות ציון[18]), און ווי ער זאָגט אין תניא[19]) דעם משל פון אַ מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו, אָבער פונדעסטוועגן איז דאָס בחסד וברחמים (ד. ה. אַז לבד זאת, וואָס דאָס גופא איז לטובה, זיינען אויך די יסורים גופא בחסד וברחמים), ווי ער זאָגט דאָרטן דעם לשון: אביו הרחמן והצדיק וחסיד, אַז די יסורים זיינען בחסד וברחמים, און דער עיקר איז, אַז סוף כל סוף קומט עס אַראָפּ אין טוב הנראה והנגלה, אַז פון דער צרה אַליין ווערט צהר.

תוכן מהשיחה הנ"ל:

כתיב אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, וידוע הדיוק במה שנאמר מסעי לשון רבים, והרי המסע שיצאו מארץ מצרים הוא מסע אחד בלבד, המסע מרעמסס לסוכות, (כי שארי המסעות היו כבר אחרי היציאה ממצרים) ומהו מסעי לשון רבים? גם אינו מובן ענין המ"ב מסעות שהיו מארץ מצרים עד שבאו לארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה, דמאחר שבמסע אחד בלבד יצאו ממצרים, לשון מצרים וגבולים, הרי מיד באו למרחב, על ידי היציאה מהמיצר נמצאים במילא במקום המרחב —

אך הענין הוא, שהתורה היא נצחית, ובכל דור ודור, אצל כל אחד ואחת, צריך להיות היציאה ממצרים, לשון מצרים וגבולים, אל ארץ טובה ורחבה, — היציאה מן המיצר אל המרחב. אמנם גם כאשר פעל בעבודתו היציאה ממצרים, צריך לידע, שאין זה מספיק עדיין, כי לגבי מדריגה נעלית יותר, הנה המדריגה שנמצא בה עכשיו, שלפי מצבו היא בבחינת יציאת מצרים, וארץ טובה ורחבה, הרי לגבי המדריגה הנעלית היא בבחינת מצרים וגבולים, ולזאת צריך להיות עוד מסע, להסיע את עצמו גם מבחינה זו, ולעלות במעלה עליונה יותר, וכמו כן הוא מסע הג', הד', וכו'.

ההוראה מזה בעבודה בפועל, היא בשתים:

א) גם כאשר נמצאים במדריגה נעלית ביותר, צריך תמיד להתעלות עוד יותר. ואל יאמר האדם די ומספיק לי בעבודתי הקודמת — כי האדם תפקידו ועניננו הוא להיות מהלך ולא עומד, ובכל יום ויום שנתן לו הקב"ה, צריך למלאות את תפקידו בעולם, כמ"ש ימים יוצרו ולו אחד בהם.

ב) גם כאשר נמצאים במדריגה פחותה ביותר, אין צריך להתייאש, כי על ידי עבודה, אפשר תמיד להתעלות במעלה עליונה יותר. ואל יאמר האדם, מאחר שאני נמצא במצב שפל כזה, לשוא כל עמלי — על זה הוא הלימוד מענין המסעות, שגם במסע אחד בלבד אפשר מיד לצאת ממצרים, ולהגיע אל ארץ טובה ורחבה (שלפי מדריגתו, ועל ידי זה,

---

16) תענית כא, א. סנהדרין קח, סע"ב.
17) ברכות ס, ב. שו"ע או"ח סימן רל סעיף ה.
18) ישעי' ד, ד.
19) אגרת הקדש סימן כב.

להתעלות אחר כך גם למעלה עליונה יותר). ומה אז שישראל היו מושק־עים במ"ט שערי טומאה במצרים, והי' קודם מתן תורה, מכל מקום על ידי המסעות באו מיד אל ארץ טובה ורחבה, עכשיו על אחת כמה וכמה.

(משיחת ש"פ מטו"מ, תשט"ו)

לקוטי שיחות

•

דברים

פרשת דברים

א. וועגן היינטיקן שבת (שבת חזון), איז פאַראַן אַ וואָרט [1] פון הרב הקדוש ר' לוי יצחק באַרדיטשעווער נ"ע, אַז בשבת חזון ווייזט מען דעם בית המקדש השלישי — חזון מלשון ראי', — נאָר דאָס איז אַ זען פון דערווייטנס — ראי' מרחוק, — וואָס דאָס איז דער ענין פון שבת חזון.

לויט דעם וועט מען פאַרשטיין די שייכות פון שבת חזון צו פרשת דברים, וואָס די קביעות פון שבת חזון איז אַלעמאָל פ' דברים.

מיט פרשת דברים הויבט זיך אָן משנה תורה. וואָס כאָטש עס איז דאָך אין תורה, דאָך איז אַנדערש [2] משנה תורה פון די פריערדיקע חומשים דערמיט, וואָס משנה תורה איז געזאָגט געוואָרן צום דור וואָס איז אַריינגעגאַנגען קיין ארץ ישראל און דערפאַר האָט מען געדאַרפט באַוואָרענען געוויסע ענינים, וואָס פריער האָט מען זיי ניט געדאַרפט באַוואָרענען.

דער חילוק פון דור המדבר און דעם דור שנכנסו לארץ איז, וואָס דור המדבר איז געוועזן אַ דור דיעה [3] און זיי זיינען געוועזן אין דער מדריגה פון משה רבינו, וואָס ער האָט געהאַט ראי' אין אלקות. אָבער דער דור שנכנסו לארץ, וואָס זיי האָבן שוין געהאַט צו טאָן מיט גשמיות, האָט ביי זיי במילא געפעלט אין דעם ענין פון ראי' אין אלקות. ביי זיי איז געוועזן מער ניט ווי שמיעה, אַזוי ווי עס שטייט ועתה ישראל שמע וגו' [4].

דער חילוק צווישן ראי' און שמיעה איז [5], אַז בשעת מען זעט אַ זאַך איז דאָס בלי גבול, אין דעם איז ניטאָ קיין מצרים והגבלות, ד. ה. אַז קיין ענין וועט אים ניט רירן פון אָרט אַז ביי אים זאָלן ווערן ספיקות אין דער זאַך, וויבאַלד אַז ער אַליין האָט עס געזען. אָבער שמיעה, אַז מען הערט אַ זאַך, איז כאָטש בשעת מעשה ווערט דער ענין וואָס ער הערט אָפּגעלייגט ביי אים, פונדעסטוועגן איז דורך אַ קשיא, קען ביי אים דער ענין אָפּגעפרעגט ווערן. וואָס דאָס באַווייזט, אַז אויך בשעת די זאַך איז ביי אים יאָ אָפּגעלייגט, איז דער ענין ביי אים אַ באַגרענעצטער.

דערפאַר איז אין משנה תורה, וואָס עס איז געזאָגט געוואָרן צום דור שנכנסו לארץ, וואָס ביי זיי איז געוועזן מער ניט ווי מדריגת שמיעה אין אלקות, האָט מען זיי געדאַרפט אָנ־

---

1) זע רשימות הצמח צדק לאיכה עמוד 45 (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'תצז).

2) זע מגילה לא, ב. לקוטי תורה במדבר יז, ג. ושם נסמן.

3) זע אויבן עמוד 329 הערה 18.

4) דברים ד, א. זע לקוטי תורה אָנפאַנג פרשת ואתחנן: די מדריגת ראי' וואָס משה רבנו האָט גע'פועל'ט אויך אין דעם דור שנכנסו לארץ, איז דאָס געוועזן מער ניט ווי ראי' מרחוק וכו'.

5) וככה תרל"ז פרק לג. ובכמה מקומות.